

Gia Lai hội thảo để bảo tồn, phát huy giá trị lịch sử của hệ thống Trường Lũy

20:36 25/08/2025

Ngày 25/8, tại Hội trường Khách sạn Hải Âu, 489 An Dương Vương, phường Quy Nhơn Nam, tỉnh Gia Lai diễn ra Hội thảo khoa học “Nghiên cứu giá trị và định hướng bảo tồn, phát huy giá trị di tích Trường Lũy tỉnh Gia Lai” và Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ di tích Trường Lũy. Nhiều ý kiến tham luận đã đưa ra những giải pháp nhằm góp phần bảo tồn, phát huy các giá trị lịch sử, quân sự của hệ thống Trường Lũy...

Hội thảo khoa học “Nghiên cứu giá trị và định hướng bảo tồn, phát huy giá trị di tích Trường Lũy tỉnh Gia Lai” và Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ di tích Trường Lũy do Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch (VH-TT&DL) tỉnh Gia Lai phối hợp với Viện Khoa học Xã hội vùng Nam Bộ tổ chức.

Quang cảnh Hội thảo. Ảnh: Viết Hiền

Tham dự Hội thảo có các vị: Nguyễn Thị Thanh Lịch, Tỉnh ủy viên, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Gia Lai; PGS. TS. Bùi Văn Liêm, Ủy viên Hội đồng Di sản văn hóa quốc gia, Phó Chủ tịch Thường trực Hội Khảo cổ học Việt Nam, Nguyên Phó Viện trưởng Viện Khảo cổ học Việt Nam; PGS. TS Bùi Chí Hoàng, Ủy viên Hội đồng Di sản Văn hóa Quốc gia; Đỗ Thị Diệu Hạnh, Tỉnh ủy viên, Giám đốc Sở VH-TT&DL Gia Lai; TS. Nguyễn Khánh Trung Kiên, Phó Viện trưởng Viện Khoa học xã hội vùng Nam Bộ (Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam); các Phó giám đốc Sở VH-TT&DL Gia Lai (Huỳnh Văn Lợi, Nguyễn Thị Kim Chung, Huỳnh Thị Anh Thảo); Bùi Tĩnh, Giám đốc Bảo tàng tỉnh Gia Lai; đại biểu lãnh đạo Ban Tuyên giáo và Dân vận Tỉnh ủy Gia Lai và một số sở, ngành; cùng trên 50 nhà khoa học, nhà nghiên cứu, nhà quản lý văn hoá...

Bà Đỗ Thị Diệu Hạnh phát biểu khai mạc Hội thảo. Ảnh: VH

Phát biểu khai mạc Hội thảo khoa học “Nghiên cứu giá trị và định hướng bảo tồn, phát huy giá trị di tích Trường Lũy tỉnh Gia Lai” và Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ di tích Trường Lũy, bà Đỗ Thị Diệu Hạnh đã nêu bật mục đích, ý nghĩa của Hội thảo và những giá trị cơ bản của hệ thống Trường Lũy tỉnh Gia Lai..

Bà Giám đốc Sở VH-TT&DL tỉnh Gia Lai cho biết: Trường Lũy là tên gọi một bờ lũy dài, được đắp bằng đất và đá, nằm về phía Đông của dãy Trường Sơn, bắt đầu từ huyện Trà Bồng tỉnh Quảng Ngãi đến huyện An Lão tỉnh Bình Định (nay là tỉnh Gia Lai). Trong tổng chiều dài khoảng 127,4 km của Trường Lũy, có 14,4 km nằm trên địa phận tỉnh Bình Định, thuộc địa giới hành chính thị xã Hoài Nhơn và huyện An Lão (nay là phường Hoài Nhơn Bắc, xã An Lão và xã An Hòa, tỉnh Gia Lai). Trường Lũy nằm ở độ cao từ 400m - 800m so với mực nước biển. Với hiện trạng còn lại của Trường Lũy, cho chúng ta thấy đây là một hệ thống lũy có quy mô lớn, mang những giá trị đặc sắc về lịch sử, kiến trúc, văn hóa, xã hội và mối quan hệ giao thoa giữa các cộng đồng dân cư qua các thời kỳ....

Về mục đích, yêu cầu của Hội thảo, bà Đỗ Thị Diệu Hạnh đề nghị:

Bàn chủ tọa Hội thảo. Ảnh: Viết Hiền

- Nghiên cứu, đánh giá toàn diện giá trị của Trường Lũy trên địa bàn tỉnh Gia Lai; vị trí, vai trò và đặc điểm riêng của đoạn Trường Lũy này trong tổng thể hệ thống Trường Lũy.

- Đánh giá thực trạng, đề xuất định hướng bảo tồn và phát huy giá trị di tích theo hướng bền vững, phù hợp với thực tiễn, làm cơ sở khoa học để xây dựng hồ sơ trình Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch xếp hạng di tích quốc gia.
- Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ học tại di tích Trường Lũy, bước đầu ghi nhận các dấu tích vật chất có giá trị lịch sử, góp phần bổ sung tư liệu cho việc nghiên cứu, bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa tại địa phương.
- Nâng cao nhận thức cộng đồng về giá trị đặc biệt của Trường Lũy, thúc đẩy sự tham gia của người dân trong công tác bảo tồn, gắn với phát triển KT-XH, đặc biệt là du lịch văn hóa và giáo dục truyền thống...

Ông Huỳnh Văn Lợi trình bày Báo cáo đề dẫn. Ảnh: VH

Thay mặt Ban tổ chức Hội thảo khoa học, ông Huỳnh Văn Lợi đã trình bày Báo cáo đề dẫn “Nghiên cứu giá trị và định hướng bảo tồn, phát huy giá trị di tích Trường Lũy tỉnh Gia Lai” và Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ di tích Trường Lũy”.

Ông Phó giám đốc Sở VH-TT&DL tỉnh Gia Lai cho biết: Di tích Trường Lũy, với tầm vóc vĩ đại và giá trị nhiều mặt, đã được các nhà nghiên cứu ví như một “Vạn lý trường thành của miền Trung Việt Nam”. Đây không chỉ là một công trình phòng thủ quân sự đơn thuần mà còn là một minh chứng sống động cho lịch sử mở cõi, cho sự tương tác đa chiều giữa các cộng đồng dân tộc, và cho thấy tư duy chiến lược của cha ông ta trong việc quản lý vùng biên viễn...

Hội thảo nhận được 9 bài tham luận từ các chuyên gia, nhà nghiên cứu tâm huyết... Các tham luận cho thấy giá trị của Trường Lũy tỉnh Gia Lai được nhận diện trên nhiều phương diện, tạo nên bức tranh di sản đa chiều và hấp dẫn. Trước hết, có thể thấy Trường Lũy là một hệ thống di tích phức hợp, không thể tách rời, bao gồm: lũy - đường cổ - hào - và hệ thống đồn/bảo với tổng chiều dài toàn tuyến từ Quảng Ngãi đến Gia Lai khoảng 127,4km, trong đó đoạn lũy trên địa phận tỉnh Gia Lai dài khoảng 14,4km. Tuy nhiên, nghiên cứu gần đây cũng đưa ra những ước tính khác, có thể lên tới 19km... Về niên đại, các nguồn sử liệu cho thấy công trình được manh nha từ thế kỷ 16, ban đầu là hệ thống các đồn bảo trấn giữ. Đến thời các chúa Nguyễn và được hoàn thiện quy mô dưới triều Nguyễn vào thế kỷ 19. Tuy nhiên, có luận cho rằng, đoạn Trường Lũy tại Gia Lai thực chất được xây dựng muộn hơn, vào năm 1876, rồi mới hợp nhất với tuyến lũy ở Quảng Ngãi. Đây là vấn đề học thuật quan trọng mà hội thảo cần tiếp tục làm sáng tỏ...

Các nhà khoa học, nhà nghiên cứu khảo sát hệ thống Trường Lũy tỉnh Gia Lai. Ảnh: Viết Hiền

Từ những phân tích trên, ông Huỳnh Văn Lợi nêu lên một số câu hỏi để các nhà khoa học, nhà quản lý cùng thảo luận:

- Làm thế nào để thống nhất số liệu về chiều dài, niên đại xây dựng đoạn lũy Gia Lai?
- Cần có những nghiên cứu khoa học nào tiếp theo để làm rõ hơn nữa về kỹ thuật xây dựng và vai trò của cộng đồng cư dân bản địa?
- Đây là những giải pháp cấp bách và khả thi nhất để ngăn chặn tình trạng xâm hại di tích như hiện nay?
- Theo kinh nghiệm từ tỉnh Quảng Ngãi, lộ trình nào là phù hợp để xây dựng hồ sơ khoa học đề nghị xếp hạng Trường Lũy Gia Lai là di tích cấp quốc gia?
- Làm thế nào để phát triển hài hòa giữa việc bảo tồn di sản và đảm bảo sinh kế cho người dân sống trong khu vực di tích?
- Mô hình du lịch nào (du lịch trải nghiệm, du lịch sinh thái - lịch sử, du lịch cộng đồng) là phù hợp nhất với Trường Lũy tỉnh Gia Lai?

TS Nguyễn Khánh Trung Kiên trình bày báo cáo. Ảnh: VH

Tiếp đó, Hội thảo đã nghe ý kiến phát biểu và tham luận của một số nhà khoa học, nhà nghiên cứu, nhà quản lý. Tiêu biểu trong số này là các tham luận: “Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ Trường Lũy năm 2025” (của TS. Nguyễn Khánh Trung Kiên); “Trường Lũy Gia Lai nhận thức một số vấn đề về lịch sử, văn hóa” (của TS. Nguyễn Công Thành); “Giá trị lịch sử, văn hóa, quân sự, kiến trúc - kỹ thuật của di tích Trường Lũy Quảng Ngãi” (của lãnh đạo Sở VH-TT&DL tỉnh Quảng Ngãi); “Giá trị và ý nghĩa lịch sử của Trường Lũy trong góc nhìn tổng thể về xây dựng lũy, kiểm soát an ninh và chính sách cai trị miền biên viễn của triều Nguyễn” (của TS. Huỳnh Vĩnh Phú)...

Đáng lưu ý, một số nhà nghiên cứu đề nghị: Theo hướng dẫn của Bộ VH-TT&DL, nên giữ nguyên tên gọi, địa danh các di tích, di sản, trong đó có tên gọi “Trường Lũy Quảng Ngãi, Trường Lũy Bình Định”; Trong việc làm hồ sơ đề nghị công

nhận “Di tích lịch sử cấp quốc gia”, không nên tách riêng Trường Lũy tỉnh Gia Lai, mà nên kết hợp với hệ thống Trường Lũy tỉnh Quảng Ngãi...

Bà Nguyễn Thị Thanh Lịch phát biểu ý kiến tại Hội thảo. Ảnh: Viết Hiền

Phát biểu ý kiến chỉ đạo tại Hội thảo khoa học “Nghiên cứu giá trị và định hướng bảo tồn, phát huy giá trị di tích Trường Lũy tỉnh Gia Lai” và Báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ di tích Trường Lũy, bà Nguyễn Thị Thanh Lịch ghi nhận, đánh giá cao về ý nghĩa của Hội thảo và những giá trị lịch sử của hệ thống Trường Lũy và di tích Trường Lũy tỉnh Gia Lai nói riêng.

Bà Phó chủ tịch UBND tỉnh Gia Lai phân tích: Từ lâu, ngay tại khu vực An Khê - Gia Lai cũng từng phát hiện hệ thống Trường Lũy quy mô và còn khá nguyên vẹn. Vì vậy, công tác nghiên cứu, lập hồ sơ để nghị công nhận “Di tích lịch sử

cấp quốc gia” cần được triển khai đầy đủ, đồng bộ. Đồng thời, công tác nghiên cứu cần có tính chất liên vùng (Gia Lai, Quảng Ngãi và các địa phương khác), liên ngành (Khảo cổ học, sử học, Du lịch..).

Riêng về việc lập hồ sơ đề nghị công nhận “Di tích lịch sử cấp quốc gia” và khai thác hiệu quả giá trị của di tích Trường Lũy, bà Nguyễn Thị Thanh Lịch đề nghị Sở VH-TT&DL tỉnh Gia Lai và Bảo tàng tỉnh Gia Lai nên nghiên cứu, tham khảo và học tập cách làm của Sở VH-TT&DL tỉnh Quảng Ngãi đối với hệ thống Trường Lũy tỉnh Quảng Ngãi.../.

Viết Hiện

-
-
-
-
-
-
-